

ODLUKE STRANIH SUDOVA I ARBITRAŽA

PRAVO TREĆIH DA SVOJA POTRAŽIVANJA OSTVARUJU U ARBITRAŽNOM POSTUPKU

HIGH COURT OF JUSTICE
QUEENS BENCH DIVISION
COMMERCIAL COURT

Presuda od 7. studenoga 2003.

Nisshin Shipping Co. Ltd

v.

Cleaves & Company Ltd i drugi

(Sudac Colman)

Iako broker nije ugovorna strana u ugovoru o iskorištavanju broda, pa time ni u arbitražnom sporazumu sadržanom u takvom ugovoru, ovlašten je i obvezan ostvarivati svoje pravo na plaćanje brokerske provizije pokretanjem arbitražnog postupka protiv broдача.

Ova je presuda prva takve vrste, a temelji se na novom Zakonu (prava trećih osoba) o ugovorima iz 1999. godine.

1. Spor između broдача Nisshin Shipping Co. Ltd. i pomorskog brokera Cleaves & Company Ltd (and Others) pred Trgovačkim sudom u Londonu (High Court of Justice, Queens Bench Division, Commercial Court) (srpanj-studeni 2003.g.) prvi je te vrste koji se pozvao na Zakon (prava trećih) o ugovorima iz 1999. godine.

2. Zakon koji je naslijedio zakon istoga naslova (iz 1930. godine) omogućava trećoj osobi, koja nije strana u određenom ugovoru, da ostvari svoje potraživanje na što joj se, u tom ugovoru, jedna strana obvezala. Takva je zakonska mogućnost izuzetno važna u djelatnosti pomorskih brokera, a time je i ova presuda od posebnoga značaja.

Odredbe Zakona (članak 1.) daju pravo trećoj osobi (osobi koja nije ugovorna strana) da u vlastito ime zahtijeva ispunjenje određene ugovorne obveze, pod uvjetom da to ugovor izričito predviđa ili ako priroda ugovorne obveze upućuje na takvo pravo treće osobe, osim ako se iz samog ugovora može zaključiti da ugovorne

strane nisu imale namjeru da ispunjenje takve obveze može zahtijevati treća osoba.

Nadalje, Zakon, u članku 8., predviđa da u slučaju gdje se zahtjev za ispunjenje obveze ima rješavati pred arbitražom i gdje postoji arbitražni sporazum u pisanoj formi (sukladno odredbama engleskog Zakona o arbitraži iz 1996. godine), treća će se osoba smatrati strankom u arbitražnom sporazumu radi rješavanja spora nastalog između nje i (ugovorne) strane radi neispunjenja ugovorom prihvaćene obveze.

3. Spor je nastao zbog neplaćanja brokerske provizije od strane brodar, a u svezi trinaest ugovora o iskorištavanju broda (*charterparties*). (Razlozi neplaćanja provizije nisu predmet ovoga rada). Naime, tim ugovorima se brodar izričito, bezuvjetno i nedvojbeno obvezao unajmitelju brodova da će brokeru (Cleaves) platiti brokersku proviziju. Kada provizija nije bila plaćena, broker je pokrenuo arbitražni postupak protiv brodar, mada nije bio ugovorna strana u ugovorima o iskorištavanju broda, pa tako ni u arbitražnim sporazumima koji su bili sastavni dio rečenih ugovora.

Temeljem članka 1. i 8. Zakona, arbitri su se proglasili nadležnima.

Brodar se obratio sudu sa zahtjevom da stavi izvan snage odluku arbitara o prihvaćanju nadležnosti, te da ospori brokeru pravo na izravnu tužbu protiv njega za plaćanje provizije, tvrdeći da jedino unajmitelj ima aktivnu legitimaciju za postavljanje takvog zahtjeva.

4. Točno je da niti jedan od ugovora o iskorištavanju broda nije izričito ovlastio brokera da zahtijeva plaćanje provizije izravno od brodar. Stoga je temeljno pitanje bilo: da li priroda ugovorne obveze na plaćanje provizije upućuje na takvu ovlast brokera, odnosno da li se iz samog ugovora može zaključiti jesu li brodar i unajmitelj imali namjeru dopustiti brokeru da može izravno potraživati plaćanje provizije.

5. Brodar je tvrdio da niti jedna arbitražna klauzula u ugovorima ne predviđa mogućnost da broker može arbitražnim putem potraživati proviziju, odnosno da su većinom identične NYPE obrascu arbitražne klauzule, a koja glasi: "U slučaju spora između Brodar i Unajmitelja, takav će se spor rješavati pred tri osobe u Londonu, po jednu od kojih će izabrati svaka ugovorna strana, a tako izabrane osobe će izabrati treću". Druge, pak, arbitražne klauzule upućuju na primjenu pravila Londonske udruge pomorskih arbitara (LMAA). Spominjanje jedino brodar i unajmitelja, kao i imenovanje arbitara od strane ugovornih strana, dovoljno upućuje na neprihvatljivost tvrdnje da je broker u obvezi (ili je ovlašten) obraćati se arbitraži radi svoga potraživanja: jedine osobe koje su na to ovlaštene i na to obvezne su brodar i unajmitelj.

6. Nadalje, brodar je tvrdio da u ugovorima o iskorištavanju broda nema indikacije da su ugovorne strane imale namjeru da broker svoje potraživanje provizije može rješavati putem arbitraže, pa se samim time takvo pravo isključuje primjenom stavka (2) Članka 1. Zakona.

Sud je zauzeo stav da je točno da Zakon propisuje takav uvjet. Međutim, u

slučaju da ugovor ne govori ništa o tome jesu li ugovorne strane suglasne ili ne s pravom trećih da ostvaruju svoja prava iz tog ugovora putem arbitraže, stavak (2) članka 1. Zakona ne isključuje primjenu odredbe prema kojoj treći može osnažiti svoje potraživanje ako priroda ugovorne obveze upućuje na takvo pravo treće osobe. Da li ugovor izražava zajedničku namjeru ugovornih strana da treći nemaju pravo ostvarivati svoje potraživanje, odnosno da li ugovor o tome pitanju ne govori ništa, stvar je tumačenja, uzimajući pri tome sve relevantne činjenice. U predmetnom slučaju, ugovori o tome ne govore ništa, odnosno ne izražavaju nikakvu namjeru ugovornih strana koja bi bila protivna ovlaštenju brokera da izravno zahtjeva plaćanje provizije.

7. Brodar je također tvrdio da jedini način kako broker može ostvariti svoje potraživanje jest putem unajmitelja, tj. da unajmitelj u njegovu korist ustane tužbom u kojoj će se broker javiti kao drugi tužitelj, budući da je unajmitelj ugovorio proviziju u ime i za račun brokera. Tu je tvrdnju brodar temeljio na dvjema presudama, iz 1919. godine (presuda Kuće Lordova) i 1853.godine, te da u tom smislu Zakon nije promijenio ništa.

8. Sud nije prihvatio argument brodar. Zakon svojim odredbama omogućava brokeru da izravno, sam, ustane tužbom, te tako izbjegne sve nedostatke i rizike dotadašnje sudske prakse, kao npr. što ako unajmitelj u međuvremenu ode u stečaj ili likvidaciju; ili, što ako unajmitelj nije voljan postupati u interesu brokera? Postoje, po mišljenju suda, vrlo jaki argumenti protiv takve namjere ugovornih strana da prisile brokera na primjenu starog postupka i oduzmu mu pravo da se korist Zakonom. Stoga broker, temeljem članka 1. Zakona, ima pravo u svoje ime izravno zahtijevati plaćanje provizije.

9. Brodar je nadalje tvrdio da se arbitražna klauzula ne primjenjuje na treće osobe jer da ugovorom nije utvrđena nikakva namjera trećih da se arbitražna klauzula ima primijeniti na njihovo rješavanje sporova. U suprotnom, tvrdio je brodar, time bi se zatvorila mogućnost trećima da svoja prava ostvaruju putem nadležnih sudova i prisililo bi ih se na plaćanje troškova arbitara u slučaju da izgube spor. Brodar je tvrdio i da se članak 8. Zakona, koji upućuje treće osobe na rješavanje sporova putem arbitraže tamo gdje postoji pisani arbitražni sporazum, treba tumačiti sukladno načelu slobode volje stranaka, na način da se nikoga ne može prisiliti da ostvaruje svoja prava putem arbitraže, osim ako se strane ugovora i arbitražnog sporazuma nisu sporazumjele da broker mora pokrenuti arbitražu ako želi ostvariti svoje pravo na proviziju.

10. Sud je ovaj argument odbio prihvatiti, postavljajući analogiju članka 8. Zakona s ustupom, odnosno subrogacijom prava na tužbu, te pozivajući se na citat suca Hobhousa u predmetu The Jordan Nicholey (1990)2 Lloyd's Report 11 u kojem se, između ostaloga, kaže:

“Kada postoji cesija/ustup prava na tužbu, ona će...se odnositi i na sva ovlaštenja koja su strancu na raspolaganju glede toga prava na tužbu. Takvo je ovlaštenje i pravo na pokretanje arbitražnog postupka i na dobivanje arbitražnog pravorijeka. Cedent je vezan arbitražnom klauzulom na način da ne može uživati sva ustupljena mu prava bez prihvaćanja obveze da svoja eventualna potraživanja rješava arbitražno. Stoga jasno proizlazi, kako iz zakona (*misli se na članak 136. engleskog Zakona o vlasništvu*), tako i ugovornog statusa cedenta, da su mu ustupom prenesena prava iz arbitražne klauzule kao i iz svih drugih odredaba ugovora.”

Ugovorna obveza na plaćanje brokerske provizije je ugovorna obveza brodaru prema unajmitelju i ispunjenje te obveze može tražiti unajmitelj. Pravo na proviziju, u slučaju brodarova neispunjenja obveze, ostvarivalo bi se sukladno arbitražnoj klauzuli. Ako je unajmitelj temeljem zakona ustupio brokeru svoje pravo na tužbu zbog neplaćanja provizije, broker bi to pravo prema brodaru mogao ostvarivati jedino putem arbitraže. U tom slučaju, brodar ne bi mogao ustati prigovorom nenadležnosti arbitraže tvrdeći da se arbitražna klauzula odnosi jedino na ugovorne strane, tj. na brodaru i unajmitelja. Takav bi argument bio posve irelevantan, budući da ustup prava na tužbu uključuje i ustup svih postupovnih aspekata toga prava.

Takav je stav suda bio zauzet i u vrijeme starog zakona iz 1930.godine, kada je u predmetu *The Padre Island* (1984) 2 Lloyd’s Report 408 treća osoba ostvarivala svoj tužbeni zahtjev prema osiguratelju (budući da je osiguranik bio u stečaju) temeljem arbitražne klauzule, iako se arbitražna klauzula u ugovoru o osiguranju odnosila isključivo na osiguratelja i osiguranika.

Sud je izveo analogiju s ustupom prava na tužbu i iz same odredbe Zakona da će se “...treća osoba, u smislu ovog Zakona, smatrati ugovornom stranom arbitražnog sporazuma...”.

11. Temeljem svega naprijed navedenoga, sud je odlučio da je broker Cleaves ne samo ovlašten, već i obvezan, ostvarivati svoje potraživanje provizije putem arbitraže, te da su arbitri nadležni za odlučivanje u tom predmetu.

(Lloyd’s Law Reports, Part 1 (2001) Vol.1, p. 38)

Zoran Tasić
CMS d.o.o., Zagreb

Summary:

***RIGHTS OF THIRD PARTIES TO ENFORCE THEIR CLAIMS THROUGH
ARBITRATION***

English arbitration clauses, incorporated in charterparties, normally apply strictly to the contractual parties, i.e. owner and charterer.

The Contracts (Rights of Third Parties) Act 1999 enables a third party to a contract under which one party had promised to confer a benefit on that third party to enforce that promise direct against the promisor. That facility is of particular importance to chartering brokers and this case is the first time the Act has been before the courts.

The Court has decided that Cleaves, the chartering broker, who were not a party to the charterparties, were entitled, and obliged, to enforce its claim for payment of the brokerage commission direct against the owner, through arbitration, in accordance with the arbitration clause contained in the charterparties.